Незалежна міжнародна комісія з розслідування щодо України – Пресконференція – Женева – 19 березня 2025 р.

Ерік Мьосе, Голова

Доброго дня!

Ми зібралися тут сьогодні, щоб поділитися з вами висновками нашої доповіді, яку щойно представили Раді з прав людини.

Одним із найважливіших і водночас нових висновків є те, що російська влада вчинила злочини проти людяності у формі насильницьких зникнень.

Російська влада затримала велику кількість мирних жителів на всіх захоплених нею територіях України. Жертвами зникнень стали представники місцевої влади, державні службовці, журналісти та інші особи, яких російська влада сприймала як загрозу своїм військовим цілям в Україні. Багато військовополонених також стали жертвами насильницьких зникнень.

Постраждалих часто переміщували до місць позбавлення волі на окупованих Росією територіях України або депортували їх до Російської Федерації. Там вони знову стали жертвами додаткових серйозних порушень та злочинів, зокрема катувань та сексуального насильства. Багато постраждалих зникли безвісти на місяці або роки. Деякі з них загинули. Доля та місцеперебування полонених залишаються невідомими, а їхні сім'ї перебувають в болісному невіданні.

Відмова російської влади надати інформацію сім'ям порушує їх право на встановлення істини. Багато родин, ризикуючи, докладали значних зусиль для пошуків своїх близьких, відчуваючи при цьому тривалі страждання через відсутність будь-якої інформації про їхню долю, місцеперебування чи можливості допомогти їм. Жінка, чоловік якої вважався зниклим безвісти протягом двох років, розказала Комісії: «Безнадія вбиває мене. Я не знаю, що роботи та як допомогти своєму чоловіку».

Комісія встановила, що у відповідь на звернення сімей зниклих безвісти російська влада на різних рівнях надавала стандартні відповіді, які систематично не повідомляли про долю або місцеперебування зниклих. Ці дії позбавляють постраждалих правового захисту та роблять їх вразливими до подальших порушень та злочинів.

На основі зібраних доказів Комісія дійшла висновку, що акти насильницьких зникнень проти цивільних осіб здійснювалися відповідно до скоординованої державної політики й вони є злочинами проти людяності.

Врінда Ґровер, Комісарка

Ця доповідь продовжує документувати докази, що підтверджують наші попередні висновки щодо того, що російська влада скоїла злочини проти людяності у вигляді катувань відповідно до узгодженої державної політики.

Співробітники Федеральної служби безпеки (далі "ФСБ"), знаходячись в місцях позбавлення волі, мали найвищий рівень повноважень. Вони застосовували катування або віддавали накази до їх застосування на різних етапах утримання під вартою, особливо під час допитів, де застосовувалися найжорстокіші види поводження з полоненими.

Комісія задокументувала нові випадки зґвалтувань та сексуального насильства, які використовувалися як форма катувань щодо жінок-полонених. Деяких жінок ґвалтували під час допитів, застосовуючи насильство як засіб примусу, залякування або покарання; інших піддавали примусовому оголенню в присутності охоронців-чоловіків. Ці акти, спрямовані на приниження та образу, демонструють гендерний аспект сексуального насильства в місцях позбавлення волі. Жінка, яку зґвалтували у місці позбавлення волі, що перебувало під контролем російської влади, розповіла Комісії, що благала ґвалтівників, посилаючись на те, що за віком годиться їм у матері. У відповідь вони сказали їй: "Сука, навіть не смій порівнювати себе з моєю матір'ю. Ти навіть не людина. Ти не заслуговуєш жити ".

Ми дійшли висновку, що російська влада скоїла воєнні злочини у вигляді зґвалтувань та сексуального насильства, які кваліфікуються як катування.

Пабло де Грейф, Комісар

Комісія зафіксувала зростання кількості інцидентів, пов'язаних із вбивством або пораненням українських військових, які були захоплені в полон або намагалися здатися, з боку російських збройних сил. Ці дії є воєнними злочинами.

Наші слідчі опитали військових, які дезертирували з російських збройних сил. Деякі з них повідомили Комісії, що отримали наказ не брати полонених, а знищувати їх, що вказує на узгоджену політику. Наприклад, один колишній військовослужбовець почув, що на нараді заступник командира бригади сказав перед усім полком: "Полонені непотрібні, їх треба розстрілювати на місці".

Комісія встановила, що обидві сторони збройного конфлікту, використовуючи безпілотники, вбивали або наносили додаткові поранення солдатам, які більше не могли захищатися через свої травми. Це вважається воєнним злочином. Відео- та фотоматеріали таких інцидентів свідчать про те, що до атаки безпілотниками військовослужбовці вже були тяжко поранені.

Ми задокументували декілька випадків порушень, скоєних українською владою проти осіб, обвинувачених у колабораціонізмі з російською владою.

Крім того, Комісія раніше посилалась на правову невизначеність у зв’язку з терміном "колабораційна діяльність" в українському законодавстві та пропонує його привести у відповідність до міжнародних стандартів.

Насамкінець слід сказати, що жертви порушень та злочинів роками зазнають страждань. Відновлення, реабілітація та реінтеграція їх у суспільство вимагають значних зусиль і комплексного підходу щодо надання допомоги та підтримки. Таким чином, Комісія знову наголошує на важливості судової та позасудової форм відповідальності, включно з заходами зі встановлення істини, репараціями, а також гарантії неповторення. Забезпечення встановлення та притягнення до відповідальності винних в порушеннях та злочинах допоможе припиненню безкарності. Обидві форми відповідальності сприяють зміцненню мирних процесів.